

Prof. univ. dr. Ioan Vida

Dr. Ioana Cristina Vida

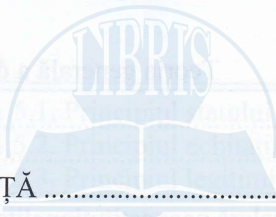
TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI

- CURS UNIVERSITAR -

Universul Juridic

București

- 2016 -

CUPRINS

PREFAȚĂ	11
Capitolul I	
TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI ÎN SISTEMUL ȘTIINȚELOR JURIDICE.....	13
1. Considerații generale	13
1.1. Dreptul obiectiv	14
1.2. Dreptul pozitiv	14
1.3. Dreptul subiectiv	14
1.4. Dreptul natural	14
1.5. Dreptul intern	15
1.6. Dreptul internațional	15
1.7. Dreptul european	15
1.8. Știința dreptului sau științele juridice	15
2. Obiectul Teoriei Generale a Dreptului	15
3. Teoria Generală a Dreptului și Filosofia Dreptului	17
4. Teoria Generală a Dreptului și științele juridice particulare.....	18
Capitolul II	
SOCIETATE, NIVELURI DE REGLARE SOCIALĂ, POLITICĂ, STAT ȘI DREPT.....	20
1. Nivelurile reglării sociale	20
2. Puterea politică, puterea de stat și puterea publică	24
3. Apariția și evoluția statului.....	24
4. Definiția statului	26
5. Forma de guvernământ	26
6. Trecerea de la puterea unică a statului la separația funcțională a puterilor în stat.....	27
7. Regimul politic	28
8. Suveranitate și subsidiaritate. Rolul parlamentelor naționale în procesul de creare a dreptului în Uniunea Europeană.....	30
Capitolul III	
NORMA JURIDICĂ	35
1. Norma juridică - normă socială	35
1.1. Norma juridică.....	35
1.2. Trăsăturile normei juridice	36
1.2.1. Respectarea normei juridice este asigurată de coerciția statală.....	36
1.2.2. Norma juridică are o finalitate proprie	36
2. Structura normei juridice	37
2.1. Ipoteza	37
2.2. Dispoziția normei juridice	37
3. Sancțiunea normei juridice	37
4. Clasificarea normelor juridice	39
5. Acțiunea normei juridice în timp.....	43
5.1. Intrarea în vigoare a normei juridice	43
5.2. Ieșirea din vigoare a normei juridice	47

5.2.1. Abrogarea	47
5.2.2. Ajungerea la termen a normei juridice	50
5.2.3. Căderea în desuetudine.....	51
5.2.4. Deciziile Curții Constituționale prin care se declară neconstituționalitatea unei legi sau a unei ordonanțe ori a unor dispoziții ale acestora.....	51
5.3. Caracterul activ al normei juridice	52
5.4. Conflictul legilor în timp	52
5.5. Istoricul problemei neretroactivității legii	54
5.6. Proclamarea constituțională a neretroactivității legii	54
5.6.1. Legile care proclamă expres retroactivitatea lor	55
5.6.2. Legile interpretative	56
5.6.3. Legile penale mai favorabile	56
5.6.4. Legile confirmative sau legile declarative de drepturi	57
5.7. Ultraactivitatea legii.....	58
6. Acțiunea normelor juridice în spațiu.....	61
7. Acțiunea normelor juridice asupra persoanelor	63

Capitolul IV

IZVOARELE DREPTULUI.....	65
1. Izvoarele reale ale dreptului.....	65
1.1. Modelul modernist de configurare a dreptului pozitiv	65
1.2. Factorii de configurare a dreptului	68
2. Izvoarele formale ale dreptului.....	71
2.1. Considerații generale.....	71
2.2. Clasificarea izvoarelor formale ale dreptului	72
2.3. Actele individuale.....	73
2.4. Cutuma juridică	73
2.5. Doctrina juridică.....	75
2.6. Jurisprudența.....	75
2.7. Legea	76
3. Izvoarele dreptului Uniunii Europene	78
3.1. Supremația dreptului european.....	81
3.2. Principiul efectului direct	83
3.3. Principiul subsidiarității.....	85
3.4. Principiul proporționalității	86
3.5. Principii fundamentale impuse de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene.....	87

Capitolul V

PRINCIPIILE GENERALE ALE DREPTULUI ȘI FUNDAMENTAREA LOR FILOSOFICĂ	88
1. Fundamentele principiilor generale ale dreptului	88
1.1. Considerații generale	88
1.2. Determinarea legală a principiilor generale ale dreptului.....	89
1.3. Premisele raționale ale identificării principiilor generale ale dreptului.....	91
1.4. Examen critic al literaturii de specialitate în materia principiilor generale ale dreptului	92
1.5. Tentativă de identificare doctrinară a principiilor generale ale dreptului.....	95

1.5.1. Principiul statului de drept (Rule of Law, Rechtsstaat și étât de droit).....	95
1.5.2. Principiul echității și justiției.....	97
1.5.3. Principiul legitimității reglementărilor juridice.....	98

Capitolul VI

PROCESUL DE CREARE A DREPTULUI.....	102
1. Legiferarea și ierarhia legilor.....	102
1.1. Legile constituționale.....	102
1.2. Legile organice.....	103
1.3. Legile ordinare.....	105
1.4. Alte categorii de legi.....	106
2. Delegarea legislativă.....	108
2.1. Delegarea legislativă – definiție și legitimare.....	108
2.2. Evoluția istorică a delegării legislative.....	109
2.3. Delegarea legislativă în România.....	112
2.4. Delegarea legislativă către Guvern.....	115
2.4.1. Ordonanțele emise în baza unei legi de abilitare.....	115
2.4.2. Ordonanțele emise în situații extraordinare.....	117
3. Acte normative emise pentru aplicarea legii.....	120

Capitolul VII

ANTINOMIILE ÎN DREPT.....	121
1. Probleme legate de corelarea dispozițiilor constituționale privitoare la conceptele de lege și de lege organică.....	123
2. Conflictul dintre dispozițiile constituționale privitoare la categoriile de legi.....	127
3. Conflictul intraconstituțional privind intrarea în vigoare a legii și a ordonanței de urgență.....	128
4. Antinomia intraconstituțională privind dreptul de vot și dreptul de a alege.....	129
5. Antinomii născute din partajarea competențelor celor două Camere ale Parlamentului.....	132
6. Reglementarea diferită a duratei mandatului constituțional.....	134
7. Ridicarea excepției de neconstituționalitate direct de către Avocatul Poporului.....	135

Capitolul VIII

UNIVERSALITATEA ȘI DIVERSITATEA DREPTULUI DIN PERSPECTIVA SISTEMELOR DE DREPT.....	136
1. Considerații generale.....	136
2. Sistemul de drept romano-germanic.....	137
2.1. Elementele definiției ale familiei de drept romano-germanice.....	138
2.2. Codul francez.....	140
2.3. Codul civil german.....	141
3. Sistemul de drept anglo-saxon.....	142
3.1. Sistemul de drept common law.....	142
3.1.1. Precedentul jurisprudențial.....	143
3.1.2. Equity.....	143
3.1.3. Statute law.....	144
3.1.4. Trusts.....	144

4. Dreptul Statelor Unite ale Americii	145
5. Sisteme de drept tradiționale	147
5.1. Dreptul islamic	147
5.1.1. Originile dreptului islamic.....	147
5.1.2. Sharia (Shariah or Shari'a).....	150
5.2. Familia dreptului indian	151

Capitolul IX

RAPORTUL JURIDIC.....	154
1. Noțiunea și trăsăturile raportului juridic.....	154
2. Trăsăturile raportului juridic.....	154
2.1. Raporturile juridice sunt raporturi sociale prin subiecți, conținut și finalități	154
2.2. Raporturile juridice se desfășoară între titulari de drepturi și obligații	155
2.3. Raporturile juridice se mai caracterizează prin faptul că ele sunt raporturi voliționale	155
2.4. Raporturile juridice sunt supuse evoluției istorice.....	155
3. Definiția raportului juridic.....	156
3.1. Subiecții raportului juridic.....	156
3.1.1. Subiectele individuale ale raporturilor juridice	156
3.1.2. Subiectele colective de drept ale raporturilor juridice.....	158
3.2. Conținutul raportului juridic	159
3.3. Obiectul raportului juridic	160
4. Faptele juridice.....	161

Capitolul X

REALIZAREA DREPTULUI.....	162
1. Conceptul realizării dreptului	162
1.1. Respectarea dreptului reprezintă cea mai importantă modalitate de realizare a dreptului	162
1.2. Aplicarea dreptului este o activitate a autorităților și instituțiilor publice sau chiar a persoanelor juridice de utilitate publică de implementare a normelor juridice.....	163
2. Etapele procesului de aplicare a dreptului.....	164
2.1. Stabilirea stării de fapt.....	164
2.2. Critica normei juridice.....	165
2.3. Interpretarea normei juridice	165
2.4. Elaborarea actului de aplicare a normei juridice	166

Capitolul XI

INTERPRETAREA NORMELOR JURIDICE.....	167
1. Felurile interpretării normelor juridice	168
1.1. Interpretarea oficială a normelor juridice	168
1.2. Interpretarea neoficială a normelor juridice	169
2. Metodele interpretării normelor juridice	169
2.1. Metoda gramaticală	169
2.2. Metoda sistematică.....	170
2.3. Metoda istorică	170

2.4. Metoda teleologică	171
2.5. Metoda logică	171
3. Abuzul de drept și fraudă la lege	172
4. Consecințele interpretării normei juridice	173

Capitolul XII

RĂSPUNDEREA JURIDICĂ	174
1. Răspunderea juridică și responsabilitatea	174
2. Definierea răspunderii juridice	175
3. Formele pe care le îmbracă răspunderea juridică	176
3.1. Răspunderea juridică civilă își are temeiul în dispozițiile Codului civil	176
3.1.1. Răspunderea contractuală	176
3.1.2. Răspunderea delictuală	176
3.2. Răspunderea penală a persoanei fizice	177
3.2.1. Cauze justificative	178
3.2.2. Cauze justificative speciale	178
3.2.3. Cauzele de neimputabilitate	178
3.2.4. Cauze care înlătură răspunderea penală	179
3.3. Răspunderea penală a persoanei juridice	180
3.4. Răspunderea juridică administrativă (contravențională)	180
3.5. Răspunderea disciplinară	181
4. Condițiile răspunderii juridice	181
4.1. Conduita ilicită	182
4.2. Vinovăția	182
4.3. Legătura causală	183

Capitolul XIII

METODE DE CERCETARE JURIDICĂ	184
1. Considerații generale	184
2. Metoda gramaticală	185
3. Metoda comparativă	187

Capitolul XIV

CONCEPTUALIZAREA JURIDICĂ	192
1. Determinarea noțiunilor, categoriilor, principiilor și construcțiilor juridice	193
2. Categoriile juridice	196
3. Utilizarea cifrajului și a enumerării în procesul de elaborare a normelor juridice	197
4. Prezumția - procedeu al tehnicii legislative	198
5. Ficțiunea în drept	199

BIBLIOGRAFIE	201
--------------------	-----

Capitolul I

TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI ÎN SISTEMUL ȘTIINȚELOR JURIDICE

1. Considerații generale

În rândul disciplinelor juridice, Teoria Generală a Dreptului are o apariție de dată relativ recentă¹. Până la apariția acestei discipline științifice, problematica teoriei dreptului era abordată de științele privitoare la ramurile sale, fiecare disciplină făcând, în introducere, o adevărată teorie a normativității juridice din respectiva ramură de drept.

În 1934, Hans Kelsen publică *Teoria pură a dreptului* (Reine Rechtslehre), în 1951 apare în Franța lucrarea lui P. Roubier, *Théorie générale du droit*; la Bruxelles apare, în 1948, lucrarea lui J. Hapsert, *Théorie générale du droit*. Aceștia li se adaugă alte asemenea lucrări, scrise de Jean Dabin, F. Friedman, J.-L. Bergel etc.

Teoria Generală a Dreptului este o disciplină necesară în studierea dreptului, deoarece oferă o introducere generală în problematica acestuia, fără de care studiul științelor particulare ale dreptului nu ar fi posibil și nu ar asigura studentului o viziune de ansamblu asupra fenomenului juridic. Studiarea Teoriei generale a dreptului este un imperativ care se impune și în ideea asigurării creării și aplicării dreptului, a receptării dreptului internațional în dreptul intern și a găsirii căilor prin care statul român poate contribui la armonizarea dreptului intern cu dreptul internațional, inclusiv prin instituirea unor tehnici de control asupra introducerii dreptului comunitar în dreptul intern. Din acest punct de vedere, o teorie a dreptului, astăzi, nu poate face abstracție de ceea ce reprezintă dreptul în ansamblul său, în condițiile în care trebuie să integreze în conținutul său tot mai multe prevederi ale sistemelor internaționale de drept, iar în viitor, să examineze prevederile dreptului comunitar, în condițiile în care România a devenit membră a Uniunii Europene. Esența acestor trăsături, preponderent economice și politice, nu poate să nu se reflecte în spațiul acțiunii dreptului, conținutul acestuia urmând a fi adaptat la imperativele asimilării dreptului comunitar, prin supremația unora dintre reglementările sale în raport cu reglementările interne și prin integrarea *ex officio* a regulamentelor și directivelor în dreptul intern².

Cu alte cuvinte, Teoria Generală a Dreptului trebuie să ofere o viziune generală asupra fenomenului juridic, ea trebuie să constituie pentru cel care studiază dreptul un cadru național menit să asigure trecerea de la general la particular în studiul de caz și să revalorifice datele realității dreptului și ale practicii juridice în procesul elaborării și aplicării dreptului. Se poate vorbi astăzi de o Teorie Generală a Dreptului creat de stat și de o Teorie Generală a Dreptului de origine doctrinară³.

Pornind de la aceste elemente, este necesar să precizăm, înainte de toate, obiectul Teoriei Generale a Dreptului. Pentru a proceda la un asemenea demers este necesar să definim principalele concepte cu care operăm. Se impune, astfel, să arătăm că utilizarea cuvântului „drept” este făcută în două sensuri: unul extrajuridic și altul juridic.

¹ Sursele primare ale Teoriei generale a dreptului au rădăcini seculare. În 1275, Wilhelm Durantes publică *Speculum juris*, prima lucrare în care analiza dreptului este făcută din punct de vedere enciclopedic. Dar, o veritabilă trecere de la Enciclopedia Dreptului la Teoria generală a dreptului se realizează abia în sec. al XX-lea.

² A se vedea J.-L. Bergel, *Théorie Générale du Droit*, 3e édition, Dalloz, Paris, 1999, p. 62.

³ A se vedea X. Magnon, *Théorie (s) du droit*, Ellipses, Paris, 2008, p. 7 și urm.

Utilizarea cuvântului „drept” în limbaj extrajuridic are în mod preponderent o valoare etică, fiind folosit pentru a desemna o anumită apreciere asupra conduitei umane. Atunci când oamenii spun că o sancțiune este dreaptă sau când apreciază că o judecată este dreaptă ori când atribuie unui judecător calificativul „drept”, ei utilizează adjectivul „drept” și variantele sale, pentru a evalua, din punct de vedere moral, un om, un comportament sau o stare de fapt.

Spre deosebire de această semnificație comună a cuvântului drept, pe plan juridic asistăm la trecerea de la cuvânt la concept, asistăm la trecerea substantivului „drept” în concept juridic, apt de a dobândi sensuri distincte, care „drept” este utilizat pentru a desemna dreptul obiectiv, dreptul pozitiv, dreptul subiectiv, dreptul natural, dreptul intern, dreptul internațional, dreptul european sau știința dreptului.

1.1. Dreptul obiectiv constituie ansamblul normelor juridice emise într-o societate dată. În viziunea lui Jéan-Louis Bergel, dreptul obiectiv reprezintă ansamblul regulilor care reglementează viața socială și a căror respectare este garantată de puterea publică¹.

1.2. Dreptul pozitiv este o parte componentă a dreptului obiectiv și el cuprinde totalitatea normelor juridice care sunt în vigoare la un moment dat într-o anumită societate. Dreptul pozitiv, împreună cu partea pasivă a legislației dintr-o anumită societate, respectiv cu acele norme juridice care și-au încetat aplicabilitatea, fie din cauza abrogării, fie din cauza căderii în desuetudine, formează dreptul obiectiv².

1.3. Dreptul subiectiv reprezintă o facultate sau o prerogativă umană protejată de lege. Dreptul subiectiv este consecința interacțiunii dintre dreptul obiectiv care, prin normele sale, statuează drepturi și obligații și posibilitățile reale ale individului de a beneficia de aceste prevederi abstracte ale normei de drept. În esența sa, dreptul subiectiv este un procedeu juridic de ocrotire a intereselor umane ce cad sub incidența dreptului pozitiv. În deplin acord cu Ihering, putem spune că dreptul subiectiv este un interes ocrotit de lege. Existența interesului depinde însă de starea de fapt a persoanei fizice sau juridice. Cu alte cuvinte, legea (dreptul pozitiv) reglementează dreptul de proprietate, în sensul de stăpânire de bunuri în virtutea prerogativelor care vizează *jus utendi, jus fruendi și jus abutendi*. Pe această dispoziție a dreptului pozitiv se naște dreptul subiectiv al persoanei care deține un bun în proprietatea sa. Dreptul subiectiv se referă astfel la protejarea abilităților persoanelor de a acționa în societate. Sunt așadar drepturi subiective: dreptul de proprietate, dreptul de moștenire, dreptul la concediu de odihnă etc., în măsura în care ne raportăm la o persoană care se află într-o situație de fapt care este ocrotită de o normă de drept în vigoare (este proprietar, este moștenitor, este salariat etc.).

1.4. Dreptul natural constituie o concepție doctrinară care susține că există o ordine a relațiilor umane, distinctă de dreptul pozitiv, superioară, absolut validă și justă, datorită faptului că emană de la natură, din rațiunea umană ori din voința lui Dumnezeu.

¹ A se vedea J.-L. Bergel, *op. cit.*, p. 2.

² Hans Kelsen arată că dreptul care formează obiectul științei juridice este dreptul pozitiv, deși este vorba de dreptul unui anumit stat ori de dreptul internațional. Această sentință normativistă respinge *de plano* introducerea în obiectul științei juridice a întregului drept obiectiv, cât și a metafizicii juridice, a dreptului natural.

În virtutea acestei concepții, voința divină este egală cu natura și, în măsura în care natura este creația lui Dumnezeu, legile naturale sunt o expresie a voinței divine¹.

Această definiție, deși este dată de un adversar al dreptului natural, are meritul de a pune în evidență adversitatea concepției normativiste și a celei a dreptului natural. Cu toate acestea, Hans Kelsen respingând ideea dreptului natural în formula sa divină o admite, în cele din urmă, într-o manieră proprie. El respinge ideea potrivit căreia dreptul pozitiv are ca sursă dreptul natural, dar admite că, la baza dreptului pozitiv, stă „norma fundamentală”, o altă entitate transcendentă, situată dincolo de legiutor și de dreptul pozitiv.

1.5. Dreptul intern este dreptul obiectiv al unei colectivități juridice. Prin colectivitate juridică vom înțelege o grupare socială care se bucură de o autoritate care instituie sau sancționează norme juridice și le garantează realizarea practică. Această colectivitate poate fi anterioară creării statului sau poate dispune de o autoritate statală.

1.6. Dreptul internațional reprezintă și el dreptul obiectiv creat pe baze consensuale între subiecții dreptului internațional. Sursele formale ale dreptului internațional sunt cutuma, tratatele, acordurile, pactele, convențiile și alte asemenea acte bilaterale sau multilaterale, care creează drepturi și obligații pentru părțile semnatare.

1.7. Dreptul european este creația Uniunii Europene. El are două componente: dreptul primar și dreptul secundar european. Dreptul primar cuprinde tratatele constitutive ale Uniunii și dreptul derivat aduce în prim-plan actele emise de instituțiile Uniunii Europene.

1.8. Știința dreptului sau științele juridice reprezintă dimensiunea cognitivă a fenomenului juridic. Prin intermediul științei dreptului, fenomenul juridic este studiat și pus în evidență, fiind definit și raportat la realitățile sociale și naturale în care se naște și există, influențându-le și suportând influențele acestora.

Asupra conceptului de drept s-au aplecat nu numai juriști, ci și filosofi, teologii, sociologii și chiar politologii. Ansamblul acestor viziuni ne determină să apreciem că în spațiul relațiilor sociale reglementate de drept, pozițiile exprimate se rezumă la existența unor norme general-obligatorii a căror respectare este garantată de o autoritate publică. În această definiție, dreptul este un concept universal, care privește ordinea de drept instituită în ansamblul statelor lumii. Din acest punct de vedere, dreptul este un fenomen universal, care are numeroase forme de manifestare la nivel statal, regional și internațional, într-o continuă evoluție istorică. Sincronismul și diacronia acestor stări ale dreptului ne dă semnificația statutului individual al cetățeanului în spațiul statal al existenței sale.

2. Obiectul Teoriei Generale a Dreptului

O mare diversitate de aspecte generale sub care dreptul se manifestă constituie obiectul Teoriei Generale a Dreptului.

Înainte de a stabili care este obiectul Teoriei Generale a Dreptului este necesar să stabilim ce înțelegem prin „drept”. Așa cum am arătat mai înainte, cuvântul „drept” este

¹ A se vedea H. Kelsen, *Théorie générale du droit et de l'État*, Bruylant, L.G.D.J., Paris, 1997, p. 60.

susceptibil de o multitudine de înțelesuri. Atunci când avem în vedere obiectul Teoriei Generale a Dreptului, atenția noastră se îndreaptă nu atât asupra sensurilor juridice particulare ale noțiunii de „drept”, cât mai ales asupra înțelegerii sale universale ca fenomen social distinct, ca parte a normativității sociale, evidențiată de imperativul instaurării unei anumite ordini sociale prin intermediul unei puteri constrângătoare pentru membrii societății, evident în limitele acceptate de acea societate.

În literatura de specialitate, Teoria Generală a Dreptului a fost privită ca o disciplină care reprezintă *un studiu preliminar de orientare, înfățișând o sinteză cât mai strânsă și pe cât posibil mai ordonată a întregii științe a dreptului*¹.

Pornind de la această idee generoasă, ilustrul autor al primului tratat de Teoria Generală a Dreptului cade în capcana identificării teoriei cu forma dreptului și a științelor juridice particulare, cu partea reală, concretă a dreptului. În acest sens, este edificator faptul că Mircea Djuvara afirmă că obiectul enciclopediei juridice, căreia i-a dat denumirea de Teorie Generală a Dreptului, îl constituie studiul *permanențelor juridice*, expresie preluată de la juristul francez Edmond Picard, și pe care o utilizează în sensul de *constante juridice*, fiind preluată în limba română sub denumirea de *constantele dreptului*².

Restrângerea obiectului Teoriei Generale a Dreptului la „constantele dreptului” reprezintă o limitare excesivă a obiectului de studiu al acestei discipline științifice, dictată de imperativele vremii care ordonau teoreticianului studiul conceptului „în sine”, fără vreo legătură cu substratul său real, din a cărui abstractizare provenea.

Desigur, în zilele noastre, Teoria Generală a Dreptului nu se poate limita la studiul *constantelor dreptului* și nici la latura formală a realității juridice. De aceea, obiectul de studiu al Teoriei Generale a Dreptului îl constituie realitatea juridică, prin prisma generalizării fenomenelor juridice particulare, a abstractizării și a formulării unor concepte, categorii, principii sau construcții juridice. Din acest punct de vedere, produsele gândirii juridice sunt în bună măsură *constante ale dreptului*, dar și elemente perisabile în timp. Totodată, obiectul Teoriei Generale a Dreptului are limitele sale temporale și teritoriale, chiar în condițiile în care sistemele naționale de drept se intersectează, au elemente comune sau tind spre unificare.

Ținând seama de ansamblul acestor aspecte, Teoria Generală a Dreptului, din punct de vedere științific, este știința juridică aflată în vârful piramidei științelor juridice, al cărei obiect de studiu îl constituie ansamblul fenomenelor juridice sau, cu alte cuvinte, realitatea juridică. Ea nu se limitează la cunoașterea conceptuală abstractă ci, în generalizarea pe care o practică, include *constante* construite prin subsumarea unei varietăți complete de cazuri particulare și de situații opozabile acestora. În plus, realitatea juridică nu reprezintă un fenomen static, restrâns la *constantele dreptului*, ci un fenomen dinamic ale cărui circumstanțieri țin de obiectul Teoriei Generale a Dreptului. În acest sens, J.L. Bergel apreciază că apariția unor trebuințe și a unor noi raporturi sociale necesită reforme sau noi construcții juridice, care nu se nasc însă *ex nihilo*, ci au drept bază modelele și conceptele deja cunoscute³.

În acest sens, în literatura de specialitate se precizează că *Teoria dreptului (ca teorie juridică generală) cuprinde acel set conceptual prin care știința dreptului judecă, explică realitatea juridică. Ea caută să surprindă caracterele proprii și permanente al fenomenului*

¹ M. Djuvara, *Teoria Generală a Dreptului*, Ed. All, București, 1995, p. 5.

² A se vedea I.G. Maurer, *Cuvânt înainte*, în „Studii și Cercetări Juridice”, nr. 1/1954.

³ A se vedea J.-L. Bergel, *op. cit.*, p. 6.

*juridic, spre a-l defini și a-i contura spațiul în cadrul sistemului social-istoric din care face parte*¹.

Din aceste imperative decurge chiar necesitatea existenței Teoriei Generale a Dreptului. Din punct de vedere practic, această disciplină juridică reprezintă primul ghid al elaborării și aplicării normelor juridice. Creatorul de drept nu poate face abstracție de conceptele juridice pe care le utilizează Teoria Generală a Dreptului fără să afecteze unitatea sistemului de drept. Pe de altă parte, cel care aplică dreptul este obligat să recurgă la Teoria Generală a Dreptului pentru a putea identifica norma juridică aplicabilă într-un caz concret, pentru a-i desluși semnificația și pentru a elabora un act de aplicare legal.

Viața socială este extrem de diversificată, cazurile practice sunt extrem de diverse, în timp ce normele juridice sunt relativ limitate ca număr. Cu toate acestea, juristul sau cel care aplică legea este obligat să degajeze din multitudinea normelor juridice numai pe acea care se aplică unei situații determinate dintr-o infinitate de astfel de cazuri posibile.

De altfel, de adevărurile relevate de Teoria Generală a Dreptului beneficiază, în egală măsură, și legiuitorul în opera sa de construcție juridică.

3. Teoria Generală a Dreptului și Filosofia Dreptului

Teoria Generală a Dreptului și Filosofia Dreptului, deși sunt două discipline științifice care au același obiect de studiu - nașterea, modificarea și existența dreptului -, se deosebesc în mod profund atât prin tehnicile și metodele de analiză a fenomenului, cât mai ales prin perspectiva, scopurile și metodele de abordare a studiului dreptului.

Dreptul, în perspectiva sa filosofică, este un fenomen care presupune abordarea sa ontologică, gnoseologică și axiologică. Din acest punct de vedere, dreptul trebuie definit prin prisma înțelegerii sale filosofice, care urmează să delimiteze natura, existența, transformarea și existența dreptului, să deceleze determinările dreptului și să releve esența acestui fenomen.

Spre deosebire de Filosofia Dreptului, care se constituie într-o metafizică juridică, credem că Teoria Generală a Dreptului nu-și poate propune analize specifice disciplinei filosofice. Dimpotrivă, Teoria Generală a Dreptului trebuie să rămână o disciplină pragmatică, subordonată Filosofiei Dreptului prin concepțiile formulate de această disciplină, dar care oferă celor interesați soluții practice pentru înțelegerea și studierea fenomenului juridic dar, mai ales, atunci când este vorba de crearea, modificarea, abrogarea normelor juridice, de ierarhizarea acestora și de constituirea sistemului juridic al societății. În acest sens, Jean-Louis Bergel definește Teoria Generală a Dreptului ca o construcție intelectuală metodică și organizată care se fondează pe observarea și explicarea diverselor sisteme juridice în vederea definirii marilor axe ale creării și aplicării dreptului². Sub acest aspect, obiectul Teoriei Generale a Dreptului privește fenomenologia dreptului, în timp ce Filosofia Dreptului se cantonează, mai ales, în sfera ontologiei juridice, ea fiind axată nu atât pe ceea ce este dreptul, cât mai ales pe ceea ce trebuie să fie dreptul.

Dreptul, în viziunea teoriei sale generale, trebuie să determine o anumită ordine socială, să reglementeze relațiile sociale și să asigure realizarea valorilor morale și sociale promovate de autoritățile publice.

¹ N. Popa, *Teoria Generală a Dreptului*, Ed. All Beck, București, 2012, p. 7.

² A se vedea J.-L. Bergel, *op. cit.*, p. 3.